

Sokolová, J.: *Sémantika kvalifikačných adjektív*. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Nitra 2003. 102 s.

V minulom roku sme našej odbornej komunite predstavili monografiu J. Sokolovej *Tri aspekty jazykovej nominácie* (Nitra, 2002). Na začiatku tohto roka sa autorka pripomína ďalším okruhom svojich bádání. Recenzovaná monografia *Sémantika kvalifikačných adjektív* prezentuje viacročné výskumy J. Sokolovej v oblasti sémantiky, resp. je návratom k téme, ktorú riešila v kandidátskej práci. Po určitom časovom odstupe sa vracia ku skúmanej problematike už ako zrelá vedkyňa, prehodnocuje, precizuje svoje prístupy ku skúmaným javom. Výsledkom týchto snažení je metodologicky fundovaná, zo sémantického aspektu premyslená klasifikácia slovenských kvalifikačných adjektív a ich hodnotenie.

J. Sokolová pristupuje k riešenej problematike z pozícií komponentovej sémantiky, v materiálnej časti logicky aplikuje komponentovú analýzu. Pri klasifikácii adjektív vychádza z významovej stránky, pričom kombinuje semaziologický a onomaziologický postup. V rovine nižšej abstrakcie sa autorka sústreďuje na 34 lexikálno-sémantických skupín slovenských kvalifikačných adjektív (správne konštatuje, že ide o otvorený, flexibilný súbor). Podrobnou analýzou skúmanej vzorky dochádza k vyčleneniu 6 sémantických typov – v najvyššej rovine ich abstrakcie a 16 sémantických polí, ktoré definujú integračné sémy určenia (taktilného, vizuálneho, priestorového a pod.). Autorka postupuje v smere od sémantických typov k sémantickým poliam, sémantickým skupinám a podskupinám. Zvolený metajazyk poskytol J. Sokolovej priestor pre výstižné pomenovanie základných sémantických typov: 1. kvantitatívne (*tvrdý, modrý, rovný, sladký* a i.); 2. kvalitatívno-apreciatívne (*múdry, hlúpy, pracovitý, skromný, veselý* a i.); 3. kvalitatívno-intenzitné (*vysoký, nízky, plný, prázdny, ďaleký, starý* a i.); 4. apreciatívno-kvalitatívne (*identický, typický, zvláštny, známy, originálny* a i.); 5. apreciatívno-intenzitné (*búrlivý, úplný, horúci, nekonečný, naliehavý* a i.); 6. apreciatívne (*výborný, skvelý, hrozný, enormný, prľšerný, ozrutný* a i.).

Prezentácia a klasifikácia sémantického priestoru slovenských kvalifikačných adjektív autorka v monografii spriehľadňuje pomocou grafov a vzorcov. V grafoch používa stromové štruktúry, ktoré využíva aj ako modely generovania. Vzorce predstavujú konfigurácie sémantických príznakov a prispievajú k transparentnosti interpretácie.

J. Sokolová vychádza z premisy, že sémantiku kvalifikačných adjektív tvoria tri druhy významov: kvalitatívne, intenzitné a apreciatívne. Vo výskume sa jej to potvrdzuje. Dôležité je aj konštatovanie autorky, že uvedené významy sú schopné vzájomne sa kombinovať, byť primárne, ale aj otvorené. Zmeny v subsysteme kvalifikačných adjektív sú výsledkom neustále sa prehľbujúcich kognitívnych, myšlienkových a jazykových procesov.

Monografia je príspevkom k celenej sémantickej klasifikácii kvalifikačných adjektív. Svoje praktické uplatnenie si nájde v lexikografii, translológii a v neposlednom rade vo výučbe na vysokých školách.

Eva Dekanová